

teixa arrel que *celare* 'tapar', *cella* 'aixopluc, habitatge', *clam* 'd'amagar', germ. *buljan* 'cobrir', alem. *hülle*, germ. *belan* 'amagar', i el ll. primitiu *colos, colosis*, és la resposta literal del scr. *çāras-* 'tel'. Tant *vārṇaḥ* com *vṛṇóti* són mots de tots els temps, a la Índia, des dels Vedas fins a les llengües neo-índiques (Renou, *Études sur le vocabulaire du Rig-Veda*, 14; Mayrhofer, *Altind. Etym. Wb.* III, 154).

Encara que *vārṇikaḥ* fos un adjectiu de significat general, i que amb el vocalisme *vārṇakaḥ* fos tant o més usual, substantivat el femení i precisament amb vocal *-i*, *vārṇikā* té significat concret de matèries usades per pintar. Transcrit del *Sanskrit-Engl. Dict.* de Monier-Williams (Oxf. 1899, en ed. 1970, col. 925a): «*vārṇaka*, *-ika*: adj. painting, picturing; *vārṇikaḥ* m. fragrant ointment», «*vārṇikā* subst. colour for painting, paint, pigment; purity of gold; orpiment, red colouring with which bride and bridegroom are marked at weddings». M-Williams en dóna moltes altres accs. dintre d'aquest ordre d'idees, i cita la font de les que més ens interessin, en els antics-lexicògrafs índics Hemaçandra, Aitareya Aranya, Sankayana-Grhya-sūtra i altres.² És de suposar que si ja hi havia això en sànscrit antic, en els parlars meso-índics del temps dels Diàdocs d'Alexandre, el mot havia tingut temps de fixar-se en el «painting» fet a base de *çandraragam* 'sandàraca'.

Grec, doncs, ara que aquesta etimologia es pot retenir en ferm. Sense més reserva que el detall de si pot venir d'alguna de les llengües filles del sànscrit, o bé de la forma corresponent en algun parlar de l'Iran: en efecte, l'al·ludit mot radical és comú amb els diferents dialectes iranís antics: *varṇab-* n. és el mot que significa 'color' a l'Avesta (Bartholomae, *Altiran. Wörterbuch* I, 372), arribant fins a la llengua irànica dels escites, on *varna-* com a nom d'un mantell («ärmeln Bedeckung, Mantel») ha estat provat com a existent i transformat en el nom de la tribu dels *Bastarnae*. Queda descartada l'etimologia vulgata a base del nom líbic *Bepovlxη*, semblança casual (fora d'alguna influència ben secundària i incerta per etimologia popular).

DERIV.: *Envernissar*, ja documentat en el S. XIV en el sentit normal: «que compré o vena gerres buydes, olles e tot altre obra de terra *envernissada*, axí blancha com altre qui-s vena en gros, e vidre sencer, qui-s cambi per vidre trencat, paguen --- bé e leyalment la imposició» d'un ban de la colle. de l'arxiu barceloní, sèrie de 1359-97, f° 27v^o; «aportava lo hu d'ells los brassals y un morrió, e l'altre una rodella de ferro *envernissada* de negre», S. XVI, PJComes (*Llibre de Coses Asseny.*, 498).

També vingué a tenir el sentit translàtic de 'maquillar-se, pintar-se': «Yo us vull trobar / muller barbuda, / una tenguda / en gran estima / --- vetes / de seda --- / cert una pessa / tix cascun mes; / poa dinès: / may *s'envernissa*, / ou sovint missa / ---», JRoig (*Spill*, 4269). Sentit que ja es troba també en els trobadors: «Aquesta es blancha, ses brunezir, / e non es *vernissada*» en el gascó Cercamon, «domnas, no-us ber-

niçatz!» en el Monjo de Montaudon, tots dos de la fi del S. XII (PSW, 681-2; cf. Rayn. v, 511a).

Continua essent la forma més general; encara que hi ha qui ho grafi defectuosament: «la part exterior d'aquella iglésia, la cúpula o mitja taronja és de rajoles *embarniçadas* com las de València, de colors groc, vert, blau, que forman exquisits dibuxos», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 23). També certament s'ha usat *vernissar*, car *AlcM* cita *vernissada*, *vernissades* en dos docs. dels Ss. xv i xvi, i en un article mallorquí; és la forma adoptada pel Busa-N., i Escrig, 1851, les dóna totes dues, junt amb *envernissament* i (*en*)*verniss-*. Des(*en*)*vernissar*; *desvernissaplat*s. *Envernissada*. *Envernissador*.

Vernissatge [1906, Caselles], pres del fr. *vernissage*. De l'angl. *varnish* és manllevat *verni* 'espècie de quitrà', usat en alguns llocs de Mallorca (Manacor, *BDLC* XIII, 21); i sobretot a Eivissa: «--- un capell el pintà tot de *verni* ---», JnCastelló (*Rond. Eiv.*, 104, més text a II, 883a26); «en la isla de S'Espalmador --- limpié más de una vez nuestro falucho, dándole --- *verniada* --- mezcla de sebo y *verni* —galipote— hervida: era lo antiguo. Después del alquitrán, IMacabich (*Diario de Ibiza*, 31-III-1965). *Vernissenc* 'escudella usada en les galeres i naus per menjar-hi els qui hi vogaven' (*DAG.*).

Vernigat, nom d'una escudella, generalment de fusta, usada sobretot en les antigues naus, i sovint pintada o *envernissada*. A penes hi pot haver dubte que ve d'una forma semblant a l'it. *vernicato*, participi de l'it. ant. *vernicare* 'envernissar'. S'ha escrit molt al voltant de l'origen d'aquest mot, comú a les llengües romàniques del Mediterrani, i se n'han proposat una munició d'etimologies insostenibles, en part per coneixement insuficient dels fets filològics de les llengües hispano-occitanes, en part per la preparació deficient d'alguns filòlegs en Lingüística, en part pels prejudicis creats per tants estudis defectuosos. En l'article BER-NEGAL del DCEC, ja es va deixar quasi aclarida la qüestió, que ara es presenta ben assegurada en tot l'essencial. Amb tot i que darrerament hi hagin acumulat més dades i errors l'*AlcM* i els Kahane, que, impressionats per tants de papers erudits, segueixen dubtant immotivadament.

Els esposos Kahane han sortit encara amb una altra etimologia tan dolenta com les altres, a base de certs mots del baix grec, sense data (potser S. XI o no gaire abans), i aplicats només a d'altres coses: salnitre, ambre o un vidre groguenc, amb la mera i ben rebuscada suposició que es vagi passar d'això a designar una escudella de fusta; altrament ni tan sols hi ha en grec el nom d'aquesta, fora d'alguna forma molt recent que els mateixos Kahane havien declarat manllevada d'Itàlia, en *Byzant. Neugriechischen Jahrbücher* xv, 128 (V. més detalls sobre això en el *DECH*).

La bona base semàntica està ben establerta per diverses mencions antigues, que documenten el fet que sovint eren pintats o *envernissats*: «primo videlicet unum *vernigat* argenti cum armis dicti nobilis, ponderantem 3 libras et 11 uncias et 1 mediam», inv.